

Bijlage 4: Protocol grensoverschrijdend gedrag

Inleiding

Grensoverschrijdend gedrag, waaronder pesten, is iets dat overal in de maatschappij voorkomt en dus ook bij ons op school. Het is een onderdeel van (a)sociaal gedrag dat wij onder ogen zien en op onze school serieus nemen. Om die reden hanteren wij op school een integraal sociaal veiligheidsbeleid waardoor we op diverse manieren werken aan een sociaal veilig klimaat op school. Zo wordt er wekelijks aandacht besteed aan wenselijk sociaal gedrag door de methodes voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook hanteren we normen en regels op school en heeft elke klas aan het begin van het schooljaar zijn eigen klassenregels opgesteld. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, willen we alle kinderen in de gelegenheid stellen om met veel plezier naar school te gaan. Alle kinderen moeten zich immers in hun basisschoolperiode vrij en veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Pesten en plagen

Pesten

Pesten is een systematische vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht altijd ongelijk verdeeld. Pesten kan zowel verbaal gebeuren (vernederen, schelden, dreigen, belachelijk maken en uitlachen, bijnamen geven, roddelen, berichtjes rondsturen) als fysiek (trekken, duwen, spugen, schoppen, laten struikelen, krabben, bijten, haren trekken). Maar ook intimideren, uitsluiten en stelen/vernielen van bezittingen zijn vormen van pesten.

Plagen

Er is een verschil tussen plagen en pesten. Plagen gebeurt incidenteel. Het gebeurt op basis van gelijkwaardigheid en respect. Het is vaak bedoeld als grapje terwijl pesten met opzet bedoeld is een ander pijn te doen. Dit verschil tussen plagen en pesten is echter voor ieder kind anders. Een weerbare leerling kan doorgaans plagerijtjes veel langer verduren dan een leerling die onzeker is over uiterlijk, zijn of haar plek in de groep en zijn of haar talenten. Daarbij komt dat elk kind alleen zichzelf als uitgangspunt kan gebruiken voor het vertonen van gewenst gedrag, hoewel dat lang niet altijd gebeurt. Kinderen kunnen dus gedrag als goed of minder goed afwegen door het te koppelen aan hun eigen ervaring. Als kinderen dat toepassen is dat zeer leerzaam. Maar de uitdaging is dat elk ander kind gedrag van kinderen uit de omgeving, anders kan ervaren. Kinderen kunnen zichzelf dus niet als referentiekader nemen. Ze moeten ervaren hoe anderen hun plagerijtjes en spel opvatten en hier van leren. En verder moeten er duidelijke algemene regels bekend zijn en worden gehandhaafd.

Het verschil tussen plagen en pesten zal dus een voortdurende dialoog opleveren tussen de leerkracht, leerling en ouders. En dit verschil zal zelfs het 'gebied' zijn waar leerlingen samen weerbaarder worden door ervaring en gesprek. Het vormt daarmee een onderdeel van het 'kindspel' dat kinderen dagelijks met elkaar aangaan.

Preventieve aanpak

Door middel van het beleidsplan Sociale Veiligheid is een preventief kader neergelegd. De zaken die hieronder kort beschreven staan verwerkt in en dragen bij aan dit preventieve kader.

Methode sociaal-emotionele ontwikkeling

Op school werken wij met een methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Een uitgebreidere beschrijving vindt u aan het einde van dit protocol of in de schoolgids. Deze methode is erop gericht om kinderen vaardigheden aan te leren. Deze vaardigheden lopen uiteen van stevig staan tot het uitspreken van gevoelens, het aangeven van grenzen en het vragen van hulp. Als het misgaat, er sprake is van ruzie of pesten, is het van belang om bij beide partijen te onderzoeken waarom zij het aangeleerde gedrag nog niet vertonen. Bij peestsituaties is het cruciaal dat de leerkrachten investeren in beide partijen door aandacht te geven aan wat beide partijen nog kunnen leren betreffende: vrijwillige deelname aan het spel/de situatie, het geven van toestemming, leeftijdsadequaat gedrag, gelijkwaardigheid, zelfrespect en de context waar het gedrag plaatsvindt. Dit gebeurt mede door middel van de methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling.

Normen en regels

Binnen SPCO LEV onderschrijven wij de volgende uitgangspunten, in samenhang met de kernwaarden respect, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar.

Naast deze lokale regels, hanteren alle scholen van SPCO LEV de omgangsnormen:

- **Iedereen is anders en we horen er allemaal bij.**
- **We helpen elkaar.**
- **We zorgen goed voor elkaar, onszelf en onze omgeving.**

Plein

Op het schoolplein spelen veel kinderen met elkaar samen. En waar veel kinderen samen spelen kunnen escalaties voorkomen. Daarom is er gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd. Als er zich voortdurend escalaties voordoen op het plein wordt er extra pleinwacht ingesteld.

Dossiervorming

Alle situaties van ernstig grensoverschrijdend gedrag moeten in het leerlingvolgsysteem (PARNASSYS) worden vastgelegd. Het leerlingdossier bevat zo veel mogelijke objectieve en feitelijke informatie. Te denken valt aan signalen, gebeurtenissen en observaties. Indien notities voortkomen uit uitspraken of meningen bevatten, wordt de subjectiviteit hiervan benoemd. Ouders kunnen niet tegenhouden dat signalen in het leerlingdossier opgenomen worden. Wel kunnen ze het met de informatie uit het dossier oneens zijn. Dat kan worden vermeld, maar ouders hebben niet het recht informatie te (laten) wijzigen als deze feitelijk juist is. Het dossier vormt de basis om het gesprek met ouders aan te gaan.

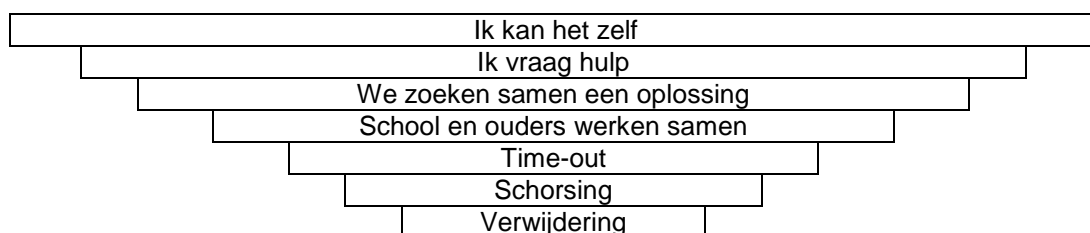
Beschreven wordt in het leerlingvolgsysteem (PARNASSYS):

- Datum, plaats, situatie en overige aanwezigen (i.v.m. privacy alleen initialen);
- Welke gebeurtenissen feitelijk hebben plaatsgevonden, in omvang en aantal;
- Contacten die over deze gebeurtenissen hebben plaatsgevonden met ouders/opvoeders;
- Afspraken die met betrokkenen zijn gemaakt om gedrag bij te sturen/te verbieden;
- Stappen die worden genomen, als afspraken niet worden nageleefd;
- Aantekeningen over het verloop;

Stappenplan: Aanpak bij grensoverschrijdend gedrag

Een belangrijke afspraak over pesten luidt: Voel je je gepest dan praten we er op school en thuis over. Over pesten praten we met elkaar!

Wanneer er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, leerlingen ruzie met elkaar hebben of er wordt gepest, hanteren we de volgende aanpak.

Stap 1: Ik kan het zelf

Leerlingen proberen een conflictsituatie eerst zelf op te lossen door duidelijk "Ik vind dit vervelend, wil je ermee stoppen?" te zeggen. Het omschrijven van het gedrag dat als niet leuk ervaren wordt, is belangrijk.

Stap 2: Ik vraag hulp

Wanneer het niet lukt om het zelf op te lossen, dan wordt de situatie aan de meester of juf voorgelegd of wordt er andere hulp ingeroepen. Het is knap als de leerling dat doet. De leerkracht gaat hier meteen op in of maakt een afspraak met de leerlingen om er in een later stadium op terug te komen.

Stap 3: We zoeken samen een oplossing

Als hulp vragen onvoldoende resultaat biedt, vindt er een gesprek met de betrokken leerlingen en de leerkracht plaats. De bedoeling van het gesprek is om samen met de leerlingen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Alle partijen komen in dit gesprek aan bod en krijgen gelegenheid hun kant van het verhaal te vertellen.

De leerling wordt op zijn/haar grensoverschrijdend gedrag aangesproken en wordt geholpen om op een positieve manier relaties aan te gaan en te onderhouden met anderen.

Ouders worden van het gesprek en de afspraken op de hoogte gebracht. Van het gesprek wordt een verslag in Parnassys gemaakt.

Stap 4: School en ouders werken samen

Tot nu toe waren de stappen er vooral op gericht gewenst gedrag aan te leren. Als het grensoverschrijdende gedrag aanhoudt zal de school meer normerend gaan optreden en zullen ouders nauwer betrokken worden om samen met de leerkracht de situatie aan te pakken. Ouders en school bekijken samen hoe zij het ongewenste gedrag kunnen stoppen (zie ook bijlage Begeleiden bij pesten). Indien wenselijk sluiten naast de leerkracht ook de intern begeleider en/of directie bij het gesprek aan. Van het gesprek wordt een verslag in Parnassys gemaakt.

De leerkracht is degene die in de groep het pestgedrag aan de orde stelt en bespreekt. De leerkracht kan hierbij terugvallen op de principes uit de methode voor sociaal emotionele ontwikkeling en herhaalt daaruit eventueel gedeeltes die van toepassing zijn.

De leerling die het gedrag vertoont wordt op zijn/haar gedrag aangesproken en wordt geholpen om op een positieve manier relaties aan te gaan en te onderhouden met anderen.

De leerling die het gedrag heeft ondergaan krijgt de gelegenheid om zijn/haar verhaal te doen. Belangrijk hierbij uitgangspunt hierbij is dat het kind zich serieus genomen voelt.

Met de meelopers/zwijgende leerlingen zal over hun gedrag gepraat moeten worden. Er wordt aan die leerlingen aangegeven hoe zij kunnen bijdragen aan de oplossing door hun houding te wijzigen.

Consequenties van pesten kunnen zijn:

- Eén of meerdere pauzes binnenblijven.
- Nablijven tot alle leerlingen vertrokken zijn.
- Een schriftelijke opdracht zoals een opstel over de toedracht van zijn/haar rol in het pestprobleem.
- In de buurt blijven van de juf/meester.
- In een gesprek afspraken maken over gedragsverandering.

Stap 5: Time-out

Om de dynamiek te verbreken, wordt een time-out ingesteld. De leerling krijgt zelfstandig werk mee uit de eigen groep en wordt in een andere groep geplaatst.

Een ernstig incident leidt tot een time-out met onmiddellijke ingang. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- In geval van een time-out wordt de leerling voor de rest van de dag de toegang tot de klas of school ontzegd, afhankelijk van de aard van het ongewenste gedrag en de inschatting van de directeur.
- Ouders worden direct (schriftelijk en telefonisch) van het incident en de time-out op de hoogte gebracht.
- Van het incident en de time-out wordt verslag gedaan in het dossier van de leerling.
- De time-out kan maximaal tot het einde van de week of maximaal 5 dagen duren.
- Een time-out onderscheidt zich van een schorsing doordat de leerling in deze periode ondergebracht wordt in een andere groep of bij een onderwijsprofessional elders in de school. De leerling krijgt dan wel onderwijs in de schoolsetting, maar neemt niet deel aan activiteiten van zijn/haar groep.
- In het kader van (sociale en fysieke) veiligheid kan besloten worden dat de leerling niet deelneemt aan gymlessen, groepsactiviteiten (zoals vieringen) en overblijf of buitenschoolse opvang.
- De time-out maatregel kan alleen worden toegepast na goedkeuring door de directeur van de school.

Stap 6: Schorsing

Als een time-out niet helpt, als de leerling ernstig ongewenst gedrag blijft vertonen of het incident zeer ernstig is, wordt overgegaan tot een formele schorsing. De wettelijke regeling voor het Bijzonder/Openbaar onderwijs is hierbij van toepassing.

Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- De schorsing bedraagt maximaal één week.
- Ouders worden schriftelijk geïnformeerd over het besluit tot schorsing.
- Ook geldt dat vanaf dag 2 de inspectie zal worden geïnformeerd.
- Het bevoegd gezag van de school wordt voorafgaand aan de schorsing in kennis gesteld van de maatregel en om goedkeuring gevraagd. Gedurende de schorsing wordt de leerling de toegang tot de school ontzegd. Voor zover mogelijk worden er maatregelen getroffen waardoor de voortgang van het leerproces van de leerling gewaarborgd kan worden.
- Schorsing mag niet betekenen dat het doen van toetsen (denk aan cito-entree of eindtoetsen) wordt belemmerd. Dit vraagt passende maatregelen, bijv. het wel tot de school toelaten voor het doen van deze toets. Daarnaast kan het beschikbaar stellen van (thuis)studiemateriaal tot de mogelijkheden behoren.
- De betrokken ouders/verzorgers worden door de directie schriftelijk uitgenodigd voor een gesprek betreffende de maatregel. Bij dit gesprek wordt ook de betrokken leraar uitgenodigd. In dit gesprek wordt het incident en de toekomst besproken en worden ouders gewezen op hun beroeps- en bezwaarmogelijkheden. Ouders/verzorgers wordt gewezen op de mogelijkheid zich tijdens dit gesprek en volgende gesprekken te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Tijdens het gesprek dienen nadrukkelijk oplossingsmogelijkheden te worden verkend, waarbij de mogelijkheden en de onmogelijkheden van de opvang van de leerling op de school aan de orde komen.
- Van de schorsing en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders/verzorgers voor gezien getekend en in het leerlingendossier opgeslagen.
- Het verslag wordt ter kennisgeving verstuurd aan:
 - Het bevoegd gezag
 - De ambtenaar leerplichtzaken
 - De inspectie onderwijs
- Ouders kunnen beroep aantekenen bij het bevoegd gezag van de school. Het bevoegd gezag beslist uiterlijk binnen 14 dagen op het beroep.

Stap 7: Verwijdering

Indien voorgaande maatregelen geen effect hebben of als een ernstig incident zich meerdere malen voordoet, kan worden overgegaan tot verwijdering. De wettelijke regeling voor het Bijzonder/Openbaar onderwijs is hierbij van toepassing

Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- De directeur bereidt het besluit tot verwijderen voor. In het geval dat de directeur gemandateerd is (zie managementstatuut) geeft deze dit ter kennisname door aan het bevoegd gezag. Anders zal het bevoegd gezag formeel toestemming moeten geven.
- De school stelt een onderwijskundig rapport op. De directeur hoort de betrokken groepsleraar over de voorgenomen verwijdering.
- De directeur/het bevoegd gezag neemt contact op met de ouders/verzorgers en informeert hun over het voornemen tot verwijdering. De ouders/verzorgers (en de leerling vanaf 12 jaar oud) worden uitgenodigd door de directeur/het bevoegd gezag en worden gehoord.
- Het uiteindelijke besluit tot verwijdering wordt ter kennisgeving opgestuurd naar het bevoegd gezag, de leerplichtambtenaar en de onderwijsinspectie.
- De directeur informeert de ouders/verzorgers schriftelijk en met redenen over het besluit tot verwijdering. De directeur of het bevoegd gezag wijst de ouders/verzorgers op de mogelijkheid van het indienen van een bezwaarschrift.
- De ouders kunnen tot zes weken na het besluit van het bevoegd gezag een bezwaarschrift indienen. Het bevoegd gezag is verplicht de ouders/verzorgers te horen over het bezwaarschrift. Ouders/verzorgers wordt gewezen op de mogelijkheid zich in dit gesprek te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.
- Het bevoegd gezag neemt een uiteindelijke beslissing binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift.
- Definitieve verwijdering is pas mogelijk nadat het bevoegd gezag een andere basisschool of een andere school voor speciaal onderwijs voor de leerling heeft gevonden. De leerling kan slechts worden uitgeschreven, als een kennisgeving van inschrijving van een nieuwe school is ontvangen.
- De ouders/verzorgers worden schriftelijk op de hoogte gesteld van de definitieve verwijdering.

In grote lijnen zijn er vier gronden voor verwijdering van een leerling:

1. De school kan niet (langer) voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de leerling. De verwijdering is dan vooral onderwijskundig en/of organisatorisch ingegeven. In dit geval is het van belang vast te stellen of de leerling formeel thuishoort in of toelaatbaar is tot het speciaal (basis) onderwijs of dat de leerling thuishoort in het regulier basisonderwijs. Een leerling is toelaatbaar tot het speciaal (basis)onderwijs als het samenwerkingsverband waartoe de school behoort de leerling toelaatbaar heeft verklaard of als het door een instelling van cluster 1 of 2 een toekenning heeft gekregen voor een intensief arrangement. Als die toelaatbaarheidsverklaring/ toekenning aanwezig is, maar de ouders of de speciale basisschool weigeren met de plaatsing in te stemmen, dan kan de basisschool alsnog tot verwijdering overgaan.
2. Verwijdering op basis van ernstig wangedrag van de leerling. Enkele voorbeelden van wangedrag zijn: overtreding van de schoolregels, agressief gedrag, bedreiging, vandalisme, seksuele intimidatie. Daarbij wordt ook meegenomen of de school door het gedrag van de leerling nog kan instaan voor de veiligheid van de andere kinderen. Verder moeten lichtere maatregelen hebben gefaald en moet de leerling en/of zijn ouders zijn gewaarschuwd dat bij de eerstvolgende keer van wangedrag tot verwijdering wordt overgegaan. Overigens is in de praktijk gebleken dat verwijdering (formele maatregel) gebaseerd moet zijn op een schoolreglement dat duidelijke grenzen stelt aan het gedrag van de leerlingen (informele maatregelen).
3. Ook het gedrag van ouders of de relatie tussen de school en ouders kan reden zijn om tot verwijdering over te gaan. In dit geval is het van groot belang dat er gedragsregels zijn hoe de school met wangedrag omgaat en wanneer de grens van verwijdering is bereikt. Dit kan worden gepubliceerd in de schoolgids. Belangrijk is echter dat de voorzieningenrechter niet alleen verlangt dat het om een ernstig verstoorde relatie gaat, waarvan het niet aannemelijk is dat herstel te verwachten is, maar ook dat de verstandhouding een negatieve invloed moet hebben op 'het ordelijk functioneren van de school'. Het onderwijsproces zelf zal er dus onder te lijden moeten hebben en niet alleen voor de leerling zelf, maar ook breder.
4. Verwijdering vanwege gedrag dat in strijd is met de grondslag van de school.

Het protocol treedt na goedkeuring van de MR en plaatsing in de nieuwsbrief in werking.